

IFJÚSÁGI MŰVÉSZTELEP CSURGÓN

ACS JÓZSEF

Szabadka Észak-Bácska művészetének a központja. Továbbá a műkedvelő művészek hazája. Ez adja meg a hátteret a különböző művészeti megnyilvánulásokhoz. A város képzőművészeti hagyományai a múlt századból erednek. Ott születtek: Mesterházy Kálmán, a jól ismert tájképfestő (Szabadkán több képe található); Acél Henrik, aki Szabadkán született és 1919 után újra ott működött; Farkas Béla, talán egyik őse a mai fiatal festőknek, az elmúló élet szimbolista festője. Továbbá több olyan művész volt, akik ugyan nem ott születtek, de hosszabb-rövidebb ideig ott éltek és alkottak: Hódi Géza festő, Geréb Klára, aki szabadkai ugyan, de 1941-ben elhurcolták, Telcs Ede szobrászművész, aki gyerekkorát ott élte. Egész életén át Szabadkán működött Oláh Sándor, továbbá a proletár témákat festő Balázs Gy. Árpád. A legnépszerűbb vajdasági festő, Hangya András, meg Bosán György elvándoroltak, úgyszintén Erdey Sándor és az utóbbi időben Almási Gábor is. Éppen ezért talán jobban számon tartjuk őket, mint azokat, akik ott maradtak. A tragikusan elhunyt Vinkler Imrét is halálával fedeztük föl. És ha végigfutunk ezen a nagyon hiányos névsoron, mert még több nevet is sorolhatnánk, akkor látjuk, hogy nagy és értékes képtárat állíthatnánk össze alkotásaikból, ha erre meglennének az eszközeink. Voltaképpen nem is értjük, hogy miért nincsenek meg.

*

Szabadka művészeti életére és művelődésére kezdettől fogva nagy hatást gyakoroltak a képzőművészek és ennek egyik eredménye a műkedvelés virágzása is. Azt lehet mondani, hogy szinte egymás mellett volt egy iskolázott és egy műkedvelésen alapuló művészet. Az utóbbinak a jelentőségét a kiváló tehetségű autodidakták adták meg.

A legújabb jelenség Szabadkán a Csurgói Ifjúsági Művésztelep néven szereplő csoport feltűnése. Hét fiatal tehetség, akik két-három éve jelentkeztek, és most december—januárban volt az első tárlatuk. Ezek a fiatalok segítség nélkül, máról holnapra föltalálták magukat a modern festészet problémáiban. Részükre ismeretlenek azok a formai kétélyek, amelyek a három évtized előtti generációt annyira foglalkoztatták. Három-négy évtizeddel ezelőtt öncélú stílusproblémák, a gondolati közléstől való menekülés, a kizárólagosan esztétikai érdeklődés foglalkoztatta az akkori festőket. A mai fiatal művészeket és a csurgói

művésztelep tagjait a stílus és információ egykor ellentétesnek, sőt egymást kizárónak tűnő ellentmondásainak az áthidalása érdekli. Ennek a jelenségnek a háttérében bizonyára a populáris művészet, pop-art előretörése is meghúzódik.

Élményeik forrása a társadalmi élet mélyéből ered. A környezetük motívumait és mozgását használják föl vizuális keretnek, de azzal olyan szabadon bánnak, ahogyan ezt egy transzponálás megkívánja. Törekvéseik arra irányulnak, hogy formai átlényegítés útján gondolatokat, érzelmeket közöljenek. Művészetük pesszimista, mely ugyan ma divat is talán, de az ő pesszimizmusuk autentikus, a szabadkai környezetben gyökerező.

Bíró Miklós a „proletár motorkerékpárost” veszi motívumának. Alakjai rongyokban vannak, és mily különös ellentmondás van az ember és a motor között! A motor eltévesztette hivatását, és kárhózatot hozott az emberre. Egy civilizáció fölbomlása van „a reszkető ideg” bomlott stílusában. De megviselt emberei „vigan mennek tönkre”. Megható, ahogyan ezeket az embereket Bíró látja. Az erkölcsi szép érdekli, melyet a rongyosok mechanizációt hajszóoló életében fedez föl. Talán egy technikai honfoglalás kergeti ezeket a szerencsétlen embereket, és szimbolikusan is nézhetünk a motorjukra, mely kárhózatba viszi az utasait. Mindenesetre aktuális kérdések. Bíró technikája bravúros, és a fasizmusra emlékeztető, roppant inventív.

A csoport absztrakt festője Kerekes Sándor. De szimmetrikus, frontális szerkezete különösen nyugtalanító hatású. Annak ellenére, hogy elvont a kifejezésmódja, mégis a közlésnek bizonyos módját összeegyezteti stílusával. Kiállított sorozatának a Tudathasadás a közös címe. Kerekes érez, illetve kifejez valamilyen kettősséget, mely elviselhetetlen, és ez szertelen, túlszűfolt barokkos stílusjegyekkel jut kifejezésre, a mértanias szimmetria pedig „visszaszorítja” a kitörni vágyó érzelmeket.

Magyar János egyenes folytatója a magyar romantikus, de már nem idillikus tájfestésnek. Szélesen festi a csugói házakat, szaggatott, nyugtalan lángnyelvek tépik vagy emésztik a tájat. Vihar, szélvihar akarja vinni a fákat, házakat, füvet, pusztát. Magyar szeretné, ha igaz lenne az idillikus élet, a fehér házak, a banyakemencés szobák, a léckerítések, a fehérre lúgozott udvarok, de ecsetjével mégis mást tesz, mint amit elképzelt. A falu, város ütközése nyugtalanítja. Ennek a „szélvihar” vízióknak modern formát adhat, és akkor tovább viszi az alföldi hagyományokat.

Petrik Tibor motívumait a tragikus helyzetekből választja. Az akt című képén gótikus árkádok alatt az egész test helyett fehér női fejet látunk, az arc alsó része az izmokig lefejtett, véres. A tragédia című képen ugyancsak egy fej alsó része van felnégyelve. Petrik „A halál rokona” hangulatokat festi. Látnoki tehetségű.

Siskovszki András az egyetlen kivétel ebben a csoportban, őt a formai kérdések érdeklik. Korrekt rajztechnikával tájmotívumokat rajzol szénrel. A szép forma, a reális és lírai hangulat háttérbe szorította a mondanivalót, és a többire jellemző pesszimizmust is.

Torok Sándor képei az absztrakt és figurális közlési mód között vannak. Tájképelemek annyiban találhatóak nála, hogy bizonyos horizontok megmaradtak, melyek ívszerűen domborodnak, és inkább más égites-

tekre, kozmikus tájakra emlékeztetnek. Torok a világűr önkéntes szá-
múzóttje. Kolorizmusa erőteljes, a narancs, vörös, vörösbarna, lila
skálában mozog. Meleg tikkasztó atmoszféra van a képein. Elátkozott
táj fenyegető elemekkel. I. című képén kilátás nélküli barna kórtegek-
ben figyelmeztető jelekre bukkanunk, már valaki járt itt. A nagy Érte-
lem jelei talán ezek? A teremtés őskorába képzeletben Torok, ami-
kor minden kezdődik, az „egykor volt és egykor lesz” alfa-omega kér-
dései izgatják. Filozofikus, kozmogonikus gondolatok foglalkoztatják.
Pesszimizmusa nem helyhez kötött és nem ad hoc jellegű, hanem a lé-
lek értelmetlenségéből eredhet, illetve arra vezeti vissza személyi sé-
relmeit.

Török István tipikus figurális festője ennek a csoportnak. Simán el-
dolgozza felületeit a romantikus, idealista, múlt századbeli stílus mód-
ján, és mondanivalóinak aktualitásával ellentétben van ez a kifejezési
mód. Török szintetizáló formákat alkot, és egy-egy képelemet szimbo-
likusan összeköt. Bonyolult mondanivalókra képes, de redukálnia kel-
lene az egyes elemeket, hogy kifejezése expresszív erejű legyen. Egyik
képén az autógumi abroncsa alatt halvány női alélt fej van. Motívuma
korszerű, de a megfestés anakronisztikus. A törött szobor című alkotá-
sában Vinkler Imre arcát ismerjük fel.

A csúrgói művésztelep tagjai a tragikus, szomorú motívumokat vá-
lasztják. A lét-nemlét, a belső számkivetettség kérdései foglalkoztatják
őket. Ez nemcsak művészeti probléma, hanem érdekes lehet mint tár-
sadalmi, szociológiai jelenség is.